

piral. Vprašanje, ki sodi tudi pred mirovno konferenco — je ureditev naših obveznosti pri graških in dunajskih zavarovalnicah. Tudi to narodno imetje ne sme biti izgubljeno.

Stoletnico Vodnikove smrti so po vseh šolah Slovenije praznovali dne 8. t. m. s primernimi internimi slavnostmi. Učitelji, učiteljice in profesorji so govorili mladini o Vodnikovem kulturnem delovanju, mladina je deklamovala Vodnikove pesnitve ter prepevala domoljubne pesmi. Duh nove, mlade, ponosne Ilirije-Jugoslavije preveva in dviga mlada srca.

Koroška prostovoljna legija. Vsi učiteljski zadnji letniki so se prijavili k legiji koroških prostovoljcev. Izjavili so, da ne marajo zaradi tega nobenih olajšav pri študijah. Vse hočejo nadomestiti, ko se vrnejo. Naj naše bodoče tovariše spremlja in dovede nazaj sreča junaška! V Koroški legiji prostovoljcev je tudi več učiteljev. Bog z njimi!

Znamenit govor iz L. 1914. Nova srbska vlada, ki ji je predsedoval Pašić, je podala koncem 1. 1914 v skupščini sledečo izjavo: »Vlada, ki ima čast se Vam predstaviti, je sestavljena v svrhu, da do konca te velike krize manifestira edinstvo volje sil in prizadevanj vseh strank naše dežele. Ona je prepričana o zaupanju skupščine, da zastavi vse svoje sile v službo velike stvari naroda srbskega in družine srbo-hrvatsko-slovenske. Vlada smatra za svojo prvo dolžnost, da se v globokem spoštovanju prikloni pred junaškimi žrtvami, prostovoljno doprinešeni na oltarju domovine. Vlada izreka srbski vojski in slehernemu vojaku, od komandantov do preprostih vojakov izraz svojega zarpanja, svojega občudovanja in svoje hvaležnosti za njihove napore in njihove žrtve za domovino. Naša majhna in mlada vojska se je, ohranivši si dober sloves, ki si ga je pridobila v preteklih letih, vredno postavila v bok slavni armadi velikih narodov, naših zaveznikov, ki se z nami vred borijo za stvar pravice in svobode. **Sele ob koncu usodepolnih dni vojne bo ocenjeno naše zgodovinsko delo.** — Vlada je prepričana, da je celokupni narod srbski odločen, da do zvršetka te svete vojne brani svoje ognjišče in svojo svobodo, kakaj edina dolžnost je, da zagotovi ugoden izid tej veliki, veliki vojni, ki se je že v začetku razvila v boj emancipacije in združitve vseh naših bratov Srbov, Hrvatov in Slovencev, oplenjenih svobode. Krasni uspeh ki bo ovenčal to vojno, bo bogato oškodoval velike žrtve sedanje srbske generacije. — **V tem boju narod srbski nima izbirati, zakaj med življenjem in smrtjo ni izbire.** Narod je primoran do boja ter ga bo bojeval z isto neizprosno energijo, kakor eno stoletje poprej za osvoboditev Kosova. Vlada se bo potrudila biti verna reprezentantinja te odločne narodne volje ter bo zvesta svojim močnim in junaškim zaveznikom, z zaupanjem pričakovala ure zmage. Vlada bo zvesta si nadlog in težav, ki so prišle med vojsko, nad velik del naroda, storila vse, kar morejo storiti človeške sile, da zboljša sedanji položaj, ter bo hitro in energično odredila vse potrebno za oskrbo vojske in sanitarno službo armade, kakaj skratka, v to svrhu ni bila nobena žrtev opuščenca. V sporazumu z Vami, g. poslanci, bo vlada storila vse potrebne odredbe, da se narodu po vojni pomaga ter se vzpostavijo njegove sile. Se. daj pa, ko se nahaja sovrazniki še na naših tleh, kliče vlada: »Naprej, z božjo pomočjo na sovražnika v boju proti njemu!« Vsi poslanci in vsi navzoči so ponovili poslednje besede izjave, ki je bila opetovano prekinjena z entuzijastičnimi klici odobravanja. (Op. uredn.: Ta govor smo 1. 1914 izpisali iz zunanjih listov in ga shranili, da ga priobčimo sedaj, ko je napočila naša ura).

Znamenito pismo je prejel naš urednik od g. Ivana Bonača, finančnega računskega revidenta v Ljubljani, z dne 6. t. m. Pismo se glasi: »Dovolite mi, g. urednik, da Vam povodim sijajne zmage, ki jo je ravnokar dosegel slovensko učiteljstvo v svoji dolgoletni borbi za — kruh, najskrenejše čestitam. Odkar smo se Slovenci po zaslugi velikih, prosvitljenih narodov otresli tujega jarma, me noben dogodek ni navdal s takim odkritim, neskaljenim veseljem, kot ta Vaša zmaga. In to v dvojnem oziru. — Prvič mi je ta Vaša zmaga porok, da so vsi vodilni krogi našega naroda res trdno odločeni brezpogojno slediti vodstvu preizkušene bratske srbskega naroda. Ko se je proglasilo ujedinjenje naroda SHS, se nisem mogel iznebiti tajne bojazni, ali ne bodo vkljub temu vsaj nekateri naši politiki hoteli hoditi svoja pota. Sedaj vidim, da je bila moja bojazen neupravičena. Miglaj iz Beograda je zadostoval, da je Narodna vlada soglasno ugodila zahtevam slovenskega učiteljstva glede regulacije plač. Če je moglo moje brezmejno spoštovanje do srbskega naroda še

kaj povečati, je bil gotovo ta čin srbske vlade. Spominjam se še predobro članov, ki sta jih še za avstrijske strahovlade priobčila Vaš cenj. list in »Slov. Narod« o srbskem šolstvu. Strmé sem tedaj čital, s kako ljubeznijo je v mirnem času preprosti, kmetiški narod srbski skrbel za svojo ljudsko šolo. Zatorej sem popolnoma prepričan, da je srbska vlada res izrekla svojo željo, da se čim prej in izdatneje pomaga učiteljstvu. In da je ta želja bila ukaz naši Narodni vladi, me navdaja z največjim zaupanjem v bodočnost. — Vaša zmaga je bil obenem tudi triumf nad skoraj stoletnimi krivicami, ki jim je bil učiteljski stan pri nas izpostavljen. Gabi se človeku, če pomisli, kako preganjan in preziran je bil učitelj zlasti na Kranjskem. Govorila so dejanja, ki bi nikjer drugje ne bila možna. Najbolje je, če o tem sedaj dalje ne razpravljam, ker mi že pri samem spominu na vse te neštete krivice zavre kri. — Sem državni uradnik in se torej prištevam krogom, ki dosedaj malo ali nič niso razumevali teženj učiteljskega stanu. Prepričan sem, da se bo to hladno razmerje baš zaradi izenačenja plač obeh stanov izboljšalo. V svojo sramoto priznam, da sem tudi jaz svoj čas omalovaževal učiteljski stan. To moje mišljenje pa se je izpremenilo v globoko spoštovanje do tega stanu, čim sta mi jela polajati sinova ljudsko šolo. Umevno je, da me je kot izobraženca jako zanimalo, kako bosta napredovala fanta v šoli, ki naj jima zgradi temelj vsej poznejši izobrazbi. Tedaj sem imel priložnost, na svoje oči se prepričati o neizmeren važnem kulturnem delu ljudskega učitelja. Koliko znoja in brezmejne potrpežljivosti je treba, preden vzgoji za srednje šole sposoben material. Po petdeset, šestdeset in še več učencev ima v šoli. Kolikor glavice, toliko različnih temperamentov in talentov. Komaj bi bilo, da bi vsakemu posebe posvetil par ur na dan. Koncem šolskega leta pa je vendar treba pokazati, da so se učenci pri njem kaj naučili. — Glavni steber vsake napredne države je učiteljstvo. Brez dobre ljudskošolske izobrazbe in vzgoje si misliti ne morem naprednega kmeta, izurjenega obrtnika in trgovca, dobrega uradnika, temeljitega učenjaka. Blagor narodu, ki mu vzgaja deco dobro, vestno in, kar je glavna, značajno učiteljstvo. Kako sijajno, možato vlogo je igral v svetovni vojni češki narod in po čigavi zaslugi? Pred vsem po zaslugi ljudskošolskega učiteljstva, ki ga niso mučili in do nezvesti dušili lastni bormirani in izdajalski rojaki, kot se je to godilo, žal, pri nas. Slovenci so po naravi jako nadarjen narod, in prav nič ne dvomim, da se bodo v doglednem času lahko povzpeli do tiste kulturne višine, ki so jo dosegli Čehi, če se bo šolstvo, zlasti ljudsko šolstvo, svobodno moglo razviti. — »Boj za kruh« — tako pišete v zadnji številki svojega cenjenega lista — »je dobojevan«. Brezmejne kulturne važnosti je ta Vaša zmaga. Se pa bo treba nadaljnega boja, boja za popolno neodvisnost ljudske šole od vseh strankarskih vplivov, boja predvsem za najlepší smoter, ki ga morete vi pionirji kulture in napredka doseči, boja za pravico, da boste smeli vzgajati odkrite, značajne državljane. Da bo tudi v tem boju zmaga na Vaši strani, v to pomози Bog! — Zaključujem z izrazom globokega spoštovanja do Vas, cenjeni g. urednik, in vseh Vaših vrlih stanovskih tovarišev ter izročam povodom sijajne zmage slovenskega učiteljstva, h kateri Vam še enkrat iskreno čestitam, v roke g. vodje Ivana Petriča 30 K za rezervni sklad Vaše Zaveze. — Verba movent, exempla trahunt. Da vidimo, če je res... Gospodu revidentu Bonaču pa srčna hvala na lepih besedah in plemenitem dejanju!

Sestava višjega šolskega sveta. Poročajo nam z uradne strani: Članom višjega šolskega sveta, ki v smislu IV. poglavja naredbe celokupne vlade o prehodni upravi v omejitvi Narodne vlade SHS v Ljubljani z dne 14. novembra 1918, številka 111 Ur. l., prevzame posle dosedanjih deželnih šolskih svetov, so bili imenovani, oziroma izvoljeni: Anton Sušnik, profesor na 1. državni gimnaziji v Ljubljani, predsednik; dr. Franc Ilesič, profesor na realni gimnaziji v Ljubljani, predsednikov namestnik; dr. Franc Skaberné, bivši ministerialni tajnik, poročevalec za upravne in gospodarske šolske zadeve; dr. Stanko Majcen, vladni koncipist, namestnik poročevalcev; dr. Janko Bezjak, dr. Mihael Opeka, dr. Leopold Poljanec in dr. Ivan Grafenauer, višji šolski nadzorniki; Jožef Majcen, stolni dekan v Mariboru; Ignacij Nadrah, stolni kanonik v Ljubljani; prof. dr. Gregor Pečjak, veroučitelj v Ljubljani, in dr. Josip Srebrnič, profesor bogoslovja v Gorici, namestnika; dr. Simon Dolar, gimnazijski profesor v Kranju; dr. Stanislav Bevk, ravnatelj državne realne gimnazije v Ljubljani, na-

mestnik; dr. Anton Breznik, profesor na škofovski zasebni gimnaziji v St. Vidu pri Ljubljani; Luka Jelenc, učitelj v Ljubljani; Ljudevit Černe, nadučitelj v Grižah; in Engelbert Gangl, državni vadniški učitelj v Trstu, ter Anton Onus, nadučitelj v Dolu, namestnika. Ime zastopnika staršev, ki ga bo volil občinski svet ljubljanski, se objavi po volitvi. Za prof. dr. Breznika bo voljen nov namestnik, ker je bil izvoljen prof. Anton Sušnik imenovan za predsednika. — V tem seznamu tudi še ni zastopnika poverjenišva za socialno skrbstvo. Kakor čujemo, ja za zastopnika imenovanega poverjenišva določen Albin Prepeluh (Abditus). — Pri volitvi zastopnikov učiteljstva in njiju namestnikov so dobili glasov: L. Jelenc 959, Gangl (namestnik) 957, Černe 542, Onus (namestnik) 544, Strukelj Ivan 461, Sadar Adolf (namestnik) 441. Zadnja dva tovariša sta ostala torej v manjšini. Neveljavnih glasov je bilo 22, razcepljenih 99. Volitve se ni udeležilo vse učiteljstvo na Koroškem ter v onem ozemlju, ki je zasedeno od Italijanov (večina Notranjske in Primorske); izgubili smo torej gotovo 500 glasov.

Celibat učiteljic na Češkem. Učiteljice v Českoslovaški republiki se smejo možiti. Naučno ministrstvo je dosedanje tozadevno prepoved preklicalo.

Srbi so sprejeli gregorijanski koledar. Iz Beograda poročajo: Vsi merodajni krogi, cerkveni in vladni, so se zedinili, da se uvede gregorijanski koledar. Zaradi pravoslavskih božičnih praznikov, ki bi odpadli, če bi koledar uvedli že z Novim letom, se je določilo, da bo 27. januar po gregorijanskem in 14. januar po pravoslavnem koledarju zadnji dan razlike med obema koledarjema. To je dan sv. Save. Pravoslavni bodo tedaj 14. januarja preskočili na 28. januarja.

O prvi seji centralnega ministrstva. Uradne »Narodne Novine« v Zagrebu priobčujejo poročilo o prvi seji državnega ministrstva z dne 22. decembra prelet. Poglej za znanih točk je iz poročila posneti, da je ministrski svet pooblastil tri člane vlade, naj pregledajo ustavo kraljevine Srbije in izločijo iz nje vse določbe, ki bi po obliki ali vsebini ne mogle preiti v ustavo, časasno veljavno za celokupno državo SHS. Čim bodo ti ministri svoje delo končali, bo ustava kraljevine Srbije proglašena časasno za ves teritorij države SHS.

Sila in smrt. V Zagreb je prispel pesnik Rikard Katalinič-Jeretov, ki so ga Italijani izgnali iz Zadra. Italijanski poveljnik mu je izjavil, da se sme vrniti v Zader, šele ko bo mirovna konferenca odločila, komu pripade Zader, da li Italijanom ali Jugoslovanom. — Na pravoslavni božič je zadela v Zagrebu kap vpokoje-nega velikega župana in srbskega književnika Bude Budisavljevića, ki je na to po kratkem trpljenju izdihnil.

Darujte za Koroške slovenske šole slovenskih knjig!

Na Koroškem začenjajo z delovanjem slovenske ljudske šole. A to delovanje je nemogoče, ker nimajo na razpolago nobenih slovenskih učnih knjig. Nujno pozivljamo vsa šolska vodstva in vse privatne osebe, naj pregledajo svoje zaloge in knjižnice ter naj odberejo za koroške slovenske šole, karkoli dobe pripravnih in porabnih knjig. Vsaka slovenska učna knjiga se sprejme s hvaležnostjo. Dobro so tudi stare knjige, Abecedniki, Berila, Čitanke. Pomagajmo koroškim bratom in sestrām! Knjige pošljite takoj na naslov: Pavel Košir, okr. šolski nadzornik in komisar, Velikovec; oziroma: Rudolf Mencin, okr. šolski nadzornik in komisar, Borovlje. — Hitite s pošiljanjem, da omogočite vsaj deloma reden pouk v slovenskih šolah na Koroškem!

Na delo za treznost naroda!

Dolžnost učiteljstva je, da deluje med narodom z vsemi silami za pobijanje brezmejnega uživanja alkohola, ki je glavni vir sirovosti, podivjanosti in moralnega propadanja našega naroda! Svarite mladino pred uživanjem strupa, čuvajte jo pred strašnimi vplivi razbrzdanosti in gnusobe pijanstva! Učite in vneimate z besedo, še bolj pa s svojim živim zgledom, da nas ne zamori kuga blaznega razmetanja narodovega imetja! Na delo vsi kot en mož!

Iz Jugoslavije.

Goriškemu učiteljstvu! Goriško učiteljstvo, ki živi sedaj v prognanstvu, dobi vse svoje prejemke izplačane do viharja. Tudi zastanki se mu povrnejo, čim nastopijo normalne razmere. Opozorjamo na naredbo g. poverjenika za uk in bogocastje, priobčeno v 28. števil. našega lista z dne 13. decembra lanskega leta!

— Iz mestnega šolskega sveta ljubljanskega. O zadnji redni seji mestnega šolskega sveta, ki se je vršila dne 19. decembra 1918, smo prejeli nastopno poročilo: Predsednik se spomni v vznesenih besedah Jugoslavije in zakliče slava kralju Petru I. in regentu Aleksandru. Isti se spomni v toplih besedah v zadnjem času umrlega zaslužnega učiteljstva: stalnih učiteljev Antona Ranzingerja in Matije Jančiča in stalne učiteljice Agneze Zupanove. Obema poročiloma so zborniki stoje pritrdjevali, kar se zabeleži v zapisniku. Zapisnik zadnje seje z dne 14. septembra 1918 se odobri brez ugovora. Priporočajo se petletnice: nadučitelju Francu Crnaglju sesto, učitelji Emi Zerjavovi četrta in katehetu Pavlu Zajcu prva. Poročilo o prošnjah za dovolitev daljših dopustov mestnemu učiteljstvu se odobri. Pri podeljevanju zaslužnih učnih mest na deskah soiah je raciono pripoznati predpravo moskim prosilec. Brezplačni suplentkam na bivši deski in dekliski mestni nemški soli je izposlovati običajno suplent-sko remuneracijo s pripadkom. Na znanje se vzame, da je zaradi odredbe poverjenišva za uk in bogocastje prenenalo posebno okrajno solsko nadzorstvo za nemške ljudske in meščanske šole v Ljubljani in da se je poverilo to nadzorstvo okrajnemu nadzorniku za slovenske ljudske in meščanske šole v Ljubljani. Mestna nemška deška šola in pa mestna nemška dekliska ljudska šola sta uvedli slovenski poučni jezik in sta s tem prenehali biti nemški. Isto se je zgodilo z notranjo trirazredno meščansko šolo uršulinsko. Zasebna deška in dekliska šišenska štirirazrednica nemškega šolskega društva z Novim letom zaradi prepiche frekvence otrok pristne nemške narodnosti preneha. Dečke te šole ima sprejeti zasebna deška štirirazrednica nemškega šolskega društva, ki se iz istega razloga reducira na trirazrednico, deklice pa zasebna dekliska osemrazrednica ljubljanskega šolskega kuratorija, ki se reducira na štirirazrednico. Na obeh zadnje omenjenih šolah se uvede obvezni pouk državnega jezika od tretjega razreda pričenši v oni izmeri, v kateri se je po dosedanjih učnih načrtih obvezno poučevala nemščina od tretjega razreda pričenši na slovenskih šolah. Prejšnja mestna nemška deška šola se odslej imenuje V. mestna deška ljudska šola, prejšnja mestna slovenska dekliska šola pri Sv. Jakobu bodi 1. mestna dekliska šola, je pred leti v načelu odobrena slovenska dekliska šola na Ledini pa 11. mestna dekliska šola. Razpravlja se o bodočem pouku v nemščini in se predlože višjemu šolskemu svetu tozadevni predlogi. Mestni šolski svet pozdravlja nasvet glede uvedbe učiteljskih tečajev za srbo-hrvaščino, ki se mu vidi nujno potrebn, in zavzame svoje načelno stališče k realiziranju omenjenih tečajev, o čemer je poročati višjemu šolskemu svetu. Izreči je pisмено zahvalo tvrdki K. Pollakovi, bivšemu deželnemu odboru, mestni občini ljubljanski in Narodni vladi SHS, oddelek za socialno skrb, ki so z veleušilnimi denarnimi prispevki pripomogli, da se je tako uspešno realizirala dobrodelna akcija dobave obutvi ubožnim prvoobhajancem in prvoobhajankam mestnih ljudskih in meščanskih šol v preteklem šolskem letu 1917/18 in pa dobrodelna akcija dobave brezplačne obutvi ubožni šolski mladini teh šol vobče v tekočem šolskem letu 1918/19. Na znanje se vzame poročilo o nameravani preuredbi obstoječih ljudskih šol v ljudske in meščanske šole. Druga mestna deška in prva mestna dekliska šola se imata pretvoriti v petrazredni ljudski in trirazredni meščanski šoli. Izvrše naj se potrebne predpriprave in poročati je o tozadevnih nasvetih pristojnim oblastem. Končno se stavi več internih vprašanj in poda nekaj internih predlogov, ki se uradno pojasne, oziroma imajo priporočiti na pristojnem mestu. Potem zaključijo predsednik sejo, zahvalivši zbornike na udeležbi.

— Nemške ljudske in meščanske šole v Ljubljani. Glasom naredbe poverjenišva za uk in bogocastje z dne 20. novembra 1918, števil. 8608, so se po predlogih mestnega šolskega sveta izvršile tele reforme: 1. Mestna nemška in mestna dekliska ljudska šola sta se izpremenili v dva čisto slovenska zavoda. Dekliska šola ima osem prvotnih slovenskih razredov in osem slovenskih vzporednic ter se odslej imenuje 111. mestna dekliska ljudska šola. (Prva je ona pri Sv. Jakobu, druga je projektrana na Ledini). Deška šola šteje ravno tako 5 prvotnih slovenskih razredov in dve vzporednici ter se odslej imenuje V. mestna deška ljudska šola. — 2. Zasebna nemška deška in dekliska štirirazrednica nemškega šolskega društva v Siški se je razpustila. — 3. Zasebna nemška dekliska osemrazrednica ljubljanskega šolskega kuratorija se je reducirala v štirirazrednico, zasebna nemška deška štirirazrednica nemškega šolskega društva v Ljubljani pa